

HERR MINISTER AUDRONIUS AZUBALIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Vilnius

03 Mai. 2012
München

Уважаемый господин Ажубалис!

Разрешите выразить Вам и в Вашем лице всем гражданам Литвы, мою глубокую скорбь в связи с кончиной одного из старейших борцов за свободу Литвы, правозащитника, основателя Литовской Хельсинкской группы и политического деятеля Виктороса Пяткуса.

Всю свою жизнь Пяткус посвятил освобождению Литвы от советской оккупации, а ее народа – от советизации. Будучи впервые арестован в 19 лет, он провел в тюрьмах и лагерях большую часть жизни, а в промежутках между арестами подвергался давлению и преследованиям со стороны советских властей. Но никогда, ни при каких обстоятельствах, Пяткус не изменял идеалам своей юности, всегда был последователен, принципиален. Ни угрозами, ни посулами никто не мог сломить этого человека, заставить его отказаться от борьбы за свободу Литвы и возрождение ее независимого национального существования.

При этом Пяткусу был чужд национальный ограниченности и, тем более – шовинизма. Это был человек сильного духа и широкой души. Он в равной мере дружил и сотрудничал и с активистами Литовской католической церкви, и с либеральными интеллигентами, и с молодыми людьми, только входящими в жизнь. Пяткус дружил и сотрудничал с русскими правозащитниками, был близок с академиком Андреем Сахаровым, с Юрием Орловым, с Людмилой Алексеевой. Он поддерживал отношения с эстонскими и украинскими националистами, с еврейскими активистами, готов был помочь всем, кто отстаивал права и свободы во времена советского режима.

Пяткус был душой Литовской Хельсинкской группы и принял на себя основной удар, когда власти начали громить демократическое движение в Литве.

Пяткус был знатоком и ценителем поэзии (первый раз он был арестован за то, что читал и давал читать другим стихи Балтрушайтиса), при этом - не только литовской поэзии. Много лет из последнего срока заключения Пяткус провел в шестиметровой камере вдвоем с еврейским активистом Натаном Щаранским. Позже Щаранский рассказывал мне, что Пяткус часами цитировал ему по памяти русского поэта Сергея Есенина.

Думаю, что, в конце концов, Пяткус был счастлив, ведь он дожил до того времени, когда цель его жизни осуществилась, и Литва обрела независимость.

Много лет я дружил с Викторасом, сотрудничал с ним в Литовской Хельсинкской группе, переписывался с ним в лагере, а позже писал о нем в международной прессе, требовал его освобождения. Довелось мне встречаться с ним после освобождения.

Память об этом человеке останется со мной до конца моих дней.

С уважением,

Эйтан Финкельштейн

Šviesiajam Viktoro Petkaus atminimui

Sunkiausiu metu, 1982 metais, tuomet, kai beveik visi žmogaus teisių gynėjai buvo įkalinti ir buvo galvojama, būti ar nebūti pačiam žmogaus teisių ir nacionalinio išsidavimo sąjūdžiui, Viktoras Petkus, būdamas įkalintas Urale, pasiūlė savo bičiuliams kameroje – Ukrainos Helsinkio grupės nariams – laikyti jį pastarosios nariu. Tai buvo narsus, didvyriškas poelgis, tikrosios draugystės išraiška.

Bendromis jėgomis, esant ir kitiems veiksniams, mes nugalėjome Blogio imperiją, iškovojome Lietuvos ir Ukrainos Nepriklausomybę.

Ukrainos Prezidento įsaku, 2006 m. lapkričio 8 d. Viktoras Petkus, kartu su Ukrainos Helsinkio grupės nariais buvo apdovanotas I laipsnio Ordinu „Už narsą“.

Likę Ukrainos Helsinkio grupės nariai išreiškia nuoširdžią užuojautą visai broliškai lietuvių tautai. Mes išsaugosime amžiną padėką mūsų bendražygiui ir šviesų jo atminimą.

Levko Lukianenko, Rajisa Rudenko, Petro Vins, Olha Hejko, Mykola Horbalj, Mykhajlo Horynj, Josyf Ziseljs, Vitalij Kalynyčenko, Svjatoslav Karavanskyj, Myroslav Marynovyč, Mykola Matusevyč, Vasylj Ovsijenko, Leonid Pliušč, Bohdan Rebryk, Petro Rozumnyj, Stefanija Šabatura, Jurij Šukhevyč.

2012 metų gegužės 2 d.

* * * * *

Komunizmo nusikaltimų Tarptautinio teismo pasiruošimo Ukrainos organizacinis komitetas išreiškia nuoširdžią užuojautą Lietuvos Helsinkio grupės įkūrėjo giminei, jo draugams ir bičiuliams.

Žemai lenkiamės Viktorui Petkui už tai, kad jis buvo Lietuvos Helsinkio grupę įkūrimo pradininku.

Orgkomiteto pirmininkas Ihor Lisodid

2012 metų gegužės 3 d.

* * * * *

Viktoras Petkus, šviesiajame atminime kuriam mes šiandien lenkiame savo galvas, yra nacionalinis herojus ne tik Lietuvos. Atminimą apie jį visada išsaugos visos Europos tautos, nes jis pašventė savo gyvenimą ir mylimai Tėvynei, ir visiems, kas yra gimęs Europos kraštų šeimoje, kad gintų jų garbę ir laisvę nuo Rusijos blogio imperijos.

Amžina atilsis Jums, mūsų lagerių bendražygi, Viktorai Petkau.

Olesj Ševčenko, Ukrainos Helsinkio grupės narys

2012 metų gegužės 3 d.

* * * * *

Priimkite giliausią užuojautą iš Podolės.

Vadym Smohitelj, Žmerynka, Ukraina

* * * * *

Brangūs broliai lietuviai,

Priimkite mano užuojautą.

Jurij Šapoval, profesorius, istorijos mokslų daktaras, Ukrainos Nacionalinės mokslų akademijos Politinių ir etnonacionalinių tyrimų institutas

2012 metų gegužės 3 d.

Viktoras Petkus buvo vienas vyriausiųjų, garbingiausiųjų ir tauriausiųjų Lietuvos rezistentų. Dar ankstyvoje jaunystėje patekęs į Stalino kalėjimą už katalikišką ir tautinę veiklą, jis niekada nenusileido okupacinei valdžiai ir nei per centimetrą nenutolo nuo savo principų. Ne kas kitas, o jis buvo Lietuvos Helsinkio grupės iniciatorius, ikvėpėjas ir vadovas. Grupę sudarė įvairių pažiūrų, tikėjimų ir tautybių žmonės – ji turėjo atstovauti visiems Lietuvos gyventojams. Pradžioje grupėje buvo penki nariai, vėliau prisidejo kun. Bronius Laurinavičius, Vytautas Skuodis ir kiti. Nors grupėje buvo katalikų aktyvistų, o keturi iš penkių narių steigėjų buvo etniniai lietuviai, ji nebuvo nei konfesinė, nei tautinė: jo tikslas buvo diegti Lietuvoje bendruosius demokratijos principus, pilietiškumą, modernią žmogaus teisių sampratą. Pagal tą sampratą, jei pažeidžiamos kieno nors teisės, tuo pačiu pažeidžiamos visų teisės, o jei žmogus imasi jas ginti, jis atima iš totalitarinės valdžios dalelę jos galybės. Viktorui Petkui šis požiūris buvo savaimė suprantamas. Jis padėjo sukurti naują ir vertingą pasipriešinimo tradiciją. Jo pastangomis grupės veikla įgijo tarptautinį rezonansą ir tuo priartino Lietuvos nepriklausomybę. Labai svarbu ir tai, kad grupė palaikė ryšį su kitų tautų rezistentais bei disidentais Latvijoje, Estijoje, Ukrainoje, Gruzijoje, taip pat ir Rusijoje (su Andriejumi Sacharovu, Liudmila Aleksejeva ir kitais). Grupės ir Viktoro Petkaus patirtis svarbi ir šiandien, nes teisinės valstybės principai Lietuvoje dar nėra deramai įsigalėję.

Jei grupės narius steigėjus Oną Lukauskaitę-Poškienę ir kun. Karolį Garucką šiek tiek gynė senyvas amžius, o Eitaną Finkelšteiną ir Tomą Venclovą Vakarų dėmesys bei parama, Viktoras Petkus stoji į kovą visiškai neapsaugotas, žinodamas, kad pateks į kalėjimą ilgam laikui. Taip ir įvyko. Jo sąmoninga auka padarė pasaulio viešajai nuomonei didžiulį įspūdį, lygintiną su Romo Kalantos aukos įspūdžiu. Viktoras praleido nelaisvėje tąkart vienuolika metų, bet liko nepalaužtas ir grįžo į tėvynę. Laisvoje Lietuvoje jis teisėtai virto Prezidento patarėju žmogaus teisių reikalams. Jis taip pat buvo Bažnyčios istorijos ir religijotyros specialistas, parašęs apie tai ne vieną knygą ir straipsnį, bei Helsinkio grupės istorikas.

Didžiuojamės, kad pažinojome šį žmogų, visada ramų, orų, net flegmatiską, bet niekada ir niekur nenusileidžiantį prievartai raseinišką žemaitį. Naujosios laisvos Lietuvos istorijoje jis užims prideramą vietą.

Lenkiame galvas prie Viktoro Petkaus kapo.

Tomas Venclova
Eitanas Finkelšteinas,
Lietuvos Helsinkio grupės nariai steigėjai

Liudmila Aleksejeva,
Maskvos Helsinkio grupės vadovė